

Πρόλογος

Οδηγός στη συγγραφή του ανά χείρας βιβλίου ήταν η ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, η οποία βασίζεται στην ορθολογική σκέψη, εργαστήριο ο πραγματικός κόσμος, του οποίου η λειτουργία είναι πολύ συνθετότερη από ό,τι μπορούν να περιγράψουν τα θεωρητικά υποδείγματα, και κίνητρο η έλλειψη ενός βιβλίου το οποίο θα τα συνδύαζε, με στόχο οι αναγνώστες να κατανοούν τη μεγάλη εικόνα: πώς λειτουργεί ο κόσμος, πώς λειτουργούν οι τράπεζες ως μέρος του κόσμου, πώς επηρεάζονται από τις δυνάμεις της αλλαγής – οικονομικές, κοινωνικές, θεσμικές και τεχνολογικές.

Ένα βιβλίο το οποίο θα βοηθούσε τους αναγνώστες να παίρνουν καλύτερες αποφάσεις, χωρίς να παρασύρονται και να χάνουν την αίσθηση του μέτρου από εφήμερες μόδες σχετικά με τη στρατηγική των τραπεζών· τις κατά καιρούς επικρατούσες υπεραισιόδοξες προσδοκίες ότι όλα θα πάνε καλά, διότι οι ιδιωτικοί παράγοντες (οι αγορές) και οι εποπτικές αρχές λειτουργούν πάντοτε αποτελεσματικά και επ' ωφελεία του κοινωνικού συνόλου· τους ευσεβείς πόθους ότι μπορούμε να συνοψίσουμε σε κάποιες στατιστικές τις πολυσχιδείς δραστηριότητες των τραπεζών, τις πολυδιάστατες σχέσεις τους με τους αντισυμβαλλομένους τους και τους κινδύνους που αναλαμβάνουν· τις συνεχείς αλλαγές στο δαιδαλώδες θεσμικό πλαίσιο.

Ο κόσμος αλλάζει, τα θέματα αιχμής αλλάζουν, ο τρόπος λειτουργίας των τραπεζών προσαρμόζεται στις εκάστοτε συνθήκες, τα τραπεζικά συστήματα διαφέρουν από χώρα σε χώρα, αλλά η οικονομική λογική είναι διαχρονική και οικουμενική. Και αυτή διδάσκει ότι οι αποφάσεις όλων των εμπλεκομένων δεν χωράνε σε κάποιο καλούπι ούτε συμπυκνώνονται σε κάποιες απλές συνταγές. Εάν ήταν έτσι τα πράγματα, δεν θα υπήρχε η διάχυτη δυσαρέσκεια για τις τράπεζες, καθώς θα αντιμετώπιζαμε τις αιτίες της· δεν θα συνέβαιναν κρίσεις με μεγάλο οικονομικό και κοινωνικό κόστος, διότι θα τις αποτρέπαμε· ούτε τα ανώτατα τραπεζικά στελέχη θα απολάμβαναν αστρονομικές αμοιβές για μία τυποποιημένη γραφειοκρατική εργασία.

Απαιτούνται πολλές γνώσεις, οικονομικές, κοινωνικές και τεχνικές, και, το σημαντικότερο, κριτική σκέψη. Για την απόκτησή τους χρειάζεται συνεχής μελέτη και έρευνα, αδιάλειπτος προβληματισμός και πολυετής παρατήρηση του πραγματικού κόσμου. Είναι μια μακρά περίοδος ωριμάνσεως κατά τη διάρκεια της οποίας δημιουργούνται περισσότερα ερωτήματα από όσα απαντούνται· αλλά και συνειδητοποιείται πόσο σύνθετο είναι το έργο των τραπεζών, πόσο μεγάλη η δυνητική συνεισφορά τους στην ευημερία του κοινωνικού συνόλου όταν λειτουργούν αποτελεσματικά και πόσο μεγάλο το κόστος στην αντίθετη περίπτωση, πόσο ισχυροί αλλά, ταυτόχρονα, και πόσο ευάλωτοι οργανισμοί είναι.

Ευχαριστίες

Η συγγραφή ενός βιβλίου είναι ένα μακρύ ταξίδι, με μεγάλες προκλήσεις για το πνεύμα. Και πολύ περισσότερο για ένα αντικείμενο όπως η τραπεζική, για το οποίο δεν υπάρχει στη διεθνή βιβλιογραφία ένα ενοποιημένο λογικό πλαίσιο, μία ενοποιημένη θεωρία, για να οργανώσουμε τη σκέψη μας· κάθε άρθρο της εκτεταμένης βιβλιογραφίας εξετάζει μικρό μόνο μέρος των δραστηριοτήτων των τραπεζών, με συνέπεια η προκύπτουσα κατακερματισμένη εικόνα να μην προσφέρεται για σφαιρικές αναλύσεις βάσει των οποίων οι ενδιαφερόμενοι θα αποφασίζουν.

Οι προκλήσεις είναι μεγαλύτερες όταν το βιβλίο αποκλίνει από την πεπατημένη και προσπαθεί να κάνει μία δύσκολη σύνθεση χωρίς να έχει κάποιον οδηγό από τη διεθνή βιβλιογραφία για την επιλογή των θεμάτων, τη σειρά παρουσιάσεως και την ανάδειξη σημαντικών θεμάτων τα οποία δεν έχουν αποτελέσει ακόμη αντικείμενο του δημοσίου διαλόγου.

Σε αυτό το ταξίδι είχα την τύχη να έχω πολλούς εκλεκτούς συνταξιδιώτες, φοιτητές, συναδέλφους από την ακαδημία και στελέχη της αγοράς, χωρίς τη συμβολή των οποίων το βιβλίο δεν θα είχε γραφεί – τουλάχιστον όχι σε αυτή τη μορφή.

Τους ευχαριστώ όλους, τονίζοντας ότι κανείς δεν φέρει ευθύνη για τις όποιες αδυναμίες του.

Ξεκινώ με τους φοιτητές μου, προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς. Οι πολύ ενδιαφέρουσες συζητήσεις στην τάξη, οι εύστοχες παρατηρήσεις και οι αντιδράσεις τους στους ατελείωτους πειραματισμούς –ιδιαίτερα των αποφοίτων νομικών σχολών για τους οποίους τα πάντα έπρεπε να αναλυθούν με λόγια, χωρίς τη συνδρομή των μαθηματικών– αποτέλεσαν πολύτιμο οδηγό για τον τρόπο και τη σειρά παρουσιάσεως των θεμάτων. Είναι πάρα πολλοί για να τους ευχαριστήσω ονομαστικά.

Οι συνάδελφοι Δημήτριος Κυριαζής και Εμμανουήλ Τσιριτάκης συνέβαλαν με τις επί σειρά ετών ατελείωτες συζητήσεις και προβληματισμούς. Οι κριτικοί αναγνώστες Ευάγγελος Βασιλείου και Θεόδωρος Συριόπουλος (Πανεπιστήμιο Αιγαίου), Γεώργιος Κουρέτας (ΟΠΑ), Δημήτριος Βολιώτης, Νικήτας Πιττής, Γκίκας Χαρδούβελης και Μαρία Ψυλλάκη (Πανεπιστήμιο Πειραιώς), καθώς και οι Δημήτριος Ζαχαράκης (πρώην τραπεζικό στέλεχος) και Άδωνις Σφυρής (νέος νομικός), επεσήμαναν πολλές αδυναμίες και πρότειναν πολλές βελτιώσεις. Οι κριτικοί αναγνώστες και συνδιδάσκοντες Γεώργιος Κόντος, πρώην Οικονομικός Διευθυντής της ALPHA BANK, και Χρήστος Τσούμας (ΕΑΠ), ο πρώτος με την πολυετή εμπειρία του σε θέσεις ευθύνης και ο δεύτερος με τη βαθιά γνώση του των σχετικών θεμάτων –γνώση την οποία συνδυάζει με κοινό νου–, αποτέλεσαν τους καλύτερους «συνηγόρους του διαβόλου» στις συζητήσεις λεπτών θεμάτων για τα οποία η προτιμητέα επιλογή δεν ήταν πάντα ξεκάθαρη και οι παρενέργειες κάθε επιλογής μεγάλες.

Ευχαριστώ, επίσης, τον κ. Εμμανουήλ Κορνηλάκη, του εκδοτικού οίκου ΔΙΠΛΟΓΡΑΦΙΑ, για την πολύτιμη βοήθειά του σε όλα τα στάδια της εκδοτικής διαδικασίας, και την κα Γεωργία Μεταξά-Μαριάτου, για τις ανεκτίμητες συμβουλές της σχετικά με φιλολογικά θέματα, έχοντας και οι δύο ανεξάντλητη υπομονή και μεγάλη διάθεση δημιουργικής προσφοράς.

Τέλος, ευχαριστώ το Τμήμα Χρηματοοικονομικής & Τραπεζικής Διοικητικής και το Πανεπιστήμιο Πειραιώς, φοιτητές, διδάσκοντες και διοικητικά στελέχη, για το δημιουργικό κλίμα το οποίο επέτρεψε την ολοκλήρωση της πολύμοχθης και πολυετούς προσπάθειας.

A.A.A.

Σεπτέμβριος 2020